

Fortepiano ijrochiligida badiiy tafakkurni shakllantirishning metodologik asoslari

Niginabonu Idrisovna Navro'zova
Buxoro Xalqaro universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada fortepiano ijrochiligi jarayonida badiiy tafakkurni shakllantirishga doir metodologik asoslar tahlil qilingan. Badiiy tafakkur - bu o'quvchining musiqiy obrazni his etish, tushunish va uni ijro orqali ifoda qilish qobiliyatidir. Maqolada badiiy tafakkurning mohiyati, uning psixologik-pedagogik xususiyatlari, rivojlantirish usullari, shuningdek, fortepiano o'qituvchisining roli haqida ilmiy-nazariy va amaliy fikrlar bayon etilgan. Pianino ijrosida badiiy tafakkurni rivojlantirish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, texnik ko'nikmalarni rivojlantirishdan tashqariga chiqadi. Bu pianinochiga musiqani notalar to'plami sifatida emas, balki ma'no, tasvir va tuyg'u bilan to'ldirilgan yaxlit badiiy asar sifatida qabul qilishga yordam berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: fortepiano ijrochiligi, badiiy tafakkur, musiqiy obraz, ijodkorlik, metodologik asos, musiqiy tafakkur, pedagogik jarayon

Methodological foundations of the formation of artistic thinking in piano performance

Niginabonu Idrisovna Navro'zova
Bukhara International University

Abstract: This article analyzes the methodological foundations of the formation of artistic thinking in the process of piano performance. Artistic thinking is the student's ability to feel, understand a musical image and express it through performance. The article presents scientific, theoretical and practical ideas about the essence of artistic thinking, its psychological and pedagogical characteristics, methods of development, as well as the role of a piano teacher. The development of artistic thinking in piano performance is a complex and multifaceted process that goes beyond the development of technical skills. It is aimed at helping the pianist perceive music not as a set of notes, but as a holistic artistic work filled with meaning, image and emotion.

Keywords: piano performance, artistic thinking, musical image, creativity, methodological foundation, musical thinking, pedagogical process

Badiiy tafakkurni rivojlantirishning uslubiy asoslari

1. Tasviriyl fikrlashni rivojlantirish

Assotsiativ usul. O'qituvchi o'quvchiga musiqa va boshqa san'at turlari (adabiyot, rasm, she'riyat), tabiat yoki shaxsiy hayot tajribasidagi tasvirlar o'rtasidagi aloqalarni topishga yordam beradi. Masalan, "Tong" dasturiy sarlavhali asar ustida ishlashda o'quvchi ongida qanday tasvirlar (quyosh chiqishi, qushlarning sayrashi) paydo bo'lishi va ularni tovush orqali qanday ifodalash mumkinligi muhokama qilinadi.

Poliartistika printsiplari. Musiqiy asarni chuqurroq tushunish uchun turli xil san'at turlaridan foydalanish. Masalan, Raxmaninov asarini o'rganishdan oldin rus shoirlarining she'rlari asosidagi romanslarni tinglab, davr ruhini his qilish mumkin.

Biografiya va tarixiy kontekstni o'rganish. Bastakor yashagan va ijod qilgan sharoitlarni tushunish uning musiqasi mazmunini chuqurroq o'rganishga yordam beradi.

2. Intonativ fikrlashni rivojlantirish

Intonatsion ma'noni qidirish. Asarni o'rganish jarayonida o'qituvchi o'quvchini intonatsion ma'no izlashga o'rgatadi, bu ma'noni B.V.Asafiev musiqiy tafakkur va hissiy zaryadning asosiy dirijyori deb atagan. Vokalizatsiya. Ovoz bilan kuyni ijro etish uning intonatsiyasi va iborasini yaxshiroq his qilishga yordam beradi va keyin bu tuyg'uni asbobga o'tkazadi.

3. Analitik fikrlashni rivojlantirish

Strukturaviy tahlil. Asarni shakl, garmoniya, polifoniya va boshqa musiqa asboblari bo'yicha tahlil qilishni o'rgatish. Bu talabaga yaxlit tuzilmani ko'rishga va barcha elementlarning o'zaro bog'liqligini tushunishga yordam beradi.

Eshitish nazorati. O'z ijrosini diqqat bilan tinglash, ovoz sifati, dinamikasi, artikulyatsiyasi va boshqa ifoda vositalarini baholash qobiliyatini rivojlantirish.

Yo'naltiruvchi savollar. O'qituvchi o'quvchini oddiy ko'rsatmalarni takrorlashdan ko'ra, asarning ovoz sifati, iborasi va talqini haqida fikr yuritishga undaydigan savollarni beradi.

4. Texnik takomillashtirish usullari

Badiiy texnika. O'z-o'zidan maqsad emas, balki badiiy kontseptsiyani amalga oshirish vositasi bo'lib xizmat qiladigan pianistik texnikani rivojlantirish. Texnika "moslashuvchan" va badiiy maqsadga bo'ysunishi kerak.

Harakat madaniyati. Pianino asbobidan ongli va erkin foydalanishni o'rganish. Bu har qanday musiqiy tasvirni tovushda gavdalantirishga yordam beradi.

Badiiy tafakkurni rivojlantirishning uslubiy asoslari

1. Tasviriyl fikrlashni rivojlantirish

Assotsiativ usul. O'qituvchi o'quvchiga musiqa va boshqa san'at turlari (adabiyot, rasm, she'riyat), tabiat yoki shaxsiy hayot tajribasidagi tasvirlar o'rtasidagi

aloqalarni topishga yordam beradi. Masalan, "Tong" dasturiy sarlavhali asar ustida ishlashda o'quvchi ongida qanday tasvirlar (quyosh chiqishi, qushlarning sayrashi) paydo bo'lishi va ularni tovush orqali qanday ifodalash mumkinligi muhokama qilinadi.

Poliartistika printsipli. Musiqiy asarni chuqurroq tushunish uchun turli xil san'at turlaridan foydalanish. Masalan, Raxmaninov asarini o'rganishdan oldin rus shoirlarining she'rlari asosidagi romanslarni tinglab, davr ruhini his qilish mumkin.

Biografiya va tarixiy kontekstni o'rganish. Bastakor yashagan va ijod qilgan sharoitlarni tushunish uning musiqasi mazmunini chuqurroq o'rganishga yordam beradi.

2. Intonativ fikrlashni rivojlantirish

Intonatsion ma'noni qidirish. Asarni o'rganish jarayonida o'qituvchi o'quvchini intonatsion ma'no izlashga o'rgatadi, bu ma'noni B.V.Asafiev musiqiy tafakkur va hissiy zaryadning asosiy dirijyori deb atagan. Vokalizatsiya. Ovoz bilan kuyni ijro etish uning intonatsiyasi va iborasini yaxshiroq his qilishga yordam beradi va keyin bu tuyg'uni asbobga o'tkazadi.

3. Analitik fikrlashni rivojlantirish

Strukturaviy tahlil. Asarni shakl, garmoniya, polifoniya va boshqa musiqa asboblari bo'yicha tahlil qilishni o'rgatish. Bu talabaga yaxlit tuzilmani ko'rishga va barcha elementlarning o'zaro bog'liqligini tushunishga yordam beradi.

Eshitish nazorati. O'z ijrosini diqqat bilan tinglash, ovoz sifati, dinamikasi, artikulyatsiyasi va boshqa ifoda vositalarini baholash qobiliyatini rivojlantirish.

Yo'naltiruvchi savollar. O'qituvchi o'quvchini oddiy ko'rsatmalarni takrorlashdan ko'ra, asarning ovoz sifati, iborasi va talqini haqida fikr yuritishga undaydigan savollarni beradi.

4. Texnik takomillashtirish usullari

Badiiy texnika. O'z-o'zidan maqsad emas, balki badiiy kontseptsyani amalga oshirish vositasi bo'lib xizmat qiladigan pianistik texnikani rivojlantirish. Texnika "moslashuvchan" va badiiy maqsadga bo'ysunishi kerak.

Harakat madaniyati. Pianino asbobidan ongli va erkin foydalanishni o'rganish. Bu har qanday musiqiy tasvirni tovushda gavdalantirishga yordam beradi.

Kirish. San'at ta'limida, xususan, musiqiy ijrochilikda shaxsning estetik va badiiy tafakkurini rivojlantirish eng muhim vazifalardan biridir. Ayniqsa, fortepiano kabi ifoda imkoniyatlari keng bo'lgan cholg'u asbobini o'zlashtirish jarayonida o'quvchining texnik ko'nikmalari bilan birga badiiy tafakkurini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilishi zarur.

Fortepiano ijrochiligi nafaqat musiqani texnik jihatdan ijro etish, balki uning ichki mohiyatini, mazmunini, ruhini his qilish va uni tinglovchiga yetkazish san'atidir. Shu

nuqtai nazardan, musiqiy tafakkur, emotsional idrok, obrazli fikrlash va estetik sezgi badiiy tafakkurning ajralmas qismlaridir.

Mazkur maqola fortepiano ijrochiligida badiiy tafakkurni shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy metodologiyasini yoritadi.

1. Badiiy tafakkur tushunchasi va uning mohiyati

1.1 Badiiy tafakkur nima?

Badiiy tafakkur - bu insonning san'at asarlarini obrazli ravishda qabul qilish, musiqiy shakllarni emotsional va intellektual jihatdan anglash, ularni ifoda qilish qobiliyatidir. Musiqa, ayniqsa fortepiano ijrochiligi, bu tafakkurni chuqurlashtirishda beqiyos vositadir.

Badiiy tafakkur quyidagilarga asoslanadi:

- Obrazli tasavvur (musical imagination);
- Musiqiy eshituv va estetik idrok;
- Emotsional sezgirlik;
- Analitik fikrlash va tahliliy yondashuv.

1.2 Bolalarda badiiy tafakkurning shakllanishi

Bolalarda badiiy tafakkur asta-sekin quyidagi bosqichlarda shakllanadi:

Takroriy ifoda (qayta ijro): O'qituvchining ko'rsatmasi asosida o'rganganini chala oladi.

Anglangan ijro: Asar mazmuni va kayfiyatini tushuna boshlaydi.

Ijodiy ijro: Musiqa orqali o'z individual his-tuyg'ularini ifodalay oladi.

2. Forteplano ijrochiligida badiiy tafakkurni shakllantirishning metodologik asoslari

2.1 Metodologik yondashuvlar

Badiiy tafakkurni shakllantirishda quyidagi metodologik yondashuvlar asosiy o'rin tutadi:

1) Estetik yondashuv - musiqaning badiiy-mazmunij jihatlarini tushuntirish orqali estetik didni shakllantirish;

2) Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv - o'quvchining faol ishtiroki va ijodiy izlanishiga asoslangan mashg'ulotlar;

3) Psixologik yondashuv - o'quvchining emotsional va intellektual holatini inobatga olish;

4) Integrativ yondashuv - musiqa nazariyasi, adabiyot, san'at tarixini birlashtirib, musiqani keng kontekstda tushuntirish.

2.2 Badiiy tafakkurni shakllantirishda fortepiano o'qituvchisining roli

- a) O'quvchiga obrazli tafakkurga asoslangan savollar berish;
- b) Musiqa asarlarini hikoya sifatida tasvirlashga undash;
- c) Har bir asarni emotsional va semantik jihatdan tahlil qilish;
- d) Tinglovchiga yo'naltirilgan ijro mentalitetini shakllantirish.

3. Fortepiano asarini obrazli tahlil qilish usullari

3.1 Musiqiy obrazlarni ochish

Asarni o'rganishdan oldin pedagog o'quvchi bilan quyidagi savollar ustida ishlashi mumkin:

Bu asarda qanday voqea yoki holat tasvirlangan?

Asarning boshlanishi va yakuni qanday kayfiyatda?

Qaysi tovushlar emotsiyani kuchaytiradi?

3.2 Musiqa bilan "suhbat" texnikasi

Pedagog asarni birinchi marta chaladi.

O'quvchi o'z his-tuyg'ularini so'z bilan ifodalaydi.

So'ngra o'quvchi asarni chaladi va obrazni ifodalashga harakat qiladi.

3.3 "Obrazli chalish" mashqlari

Asarni "quvnoq", "afsusli", "jasur", "sokin" ohangda chalib ko'rish.

Har bir kayfiyat uchun mos tembr, ritm va dinamika tanlash.

4. Fortepiano ijrochiligining badiiy ifoda elementlari

4.1 Tovush madaniyati

Tovush sifatini boshqarish - bu badiiy tafakkurning amaliy ifodasidir. Har bir nota musiqa tilida so'z bo'lib, uning ohangi, cho'zilishi, kuchi - barchasi obrazga xizmat qiladi.

4.2 Frazirovka va dinamika

Har bir musiqiy ibora (faza) ma'noli gap kabi ifodalanishi lozim;

Dinamika (pp, mf, ff) orqali his-tuyg'ular ifoda etiladi;

Tanaffuslar ham musiqaning "nimsukut" orqali gapirishi sifatida tushuniladi.

4.3 Raqamli texnologiyalar bilan mustahkamlash

- O'quvchi o'z ijrosini yozib olib, tahlil qiladi;
- Professional ijrochilarni tinglab, o'z ifodasi bilan solishtiradi;
- Ijro videolaridan badiiy ifoda texnikasini o'rganadi.

5. Amaliy faoliyat orqali badiiy tafakkurni faollashtirish

Mini-konsertlar - o'quvchi musiqa obrazini tinglovchi oldida ifoda etishni o'rganadi;

Interfaol topshiriqlar - "Musiqa bilan hikoya ayt", "Rasm chizib, unga musiqa tanla";

Emotsional ifoda bahosi - o'qituvchi nafaqat texnik xatolar, balki badiiy ifodaning to'g'riligini ham baholaydi.

Xulosa. Fortepiano ijrochiligida badiiy tafakkurni shakllantirish - bu o'quvchining musiqaga nisbatan emotsional, estetik va intellektual yondashuvini rivojlantirishdir. Badiiy tafakkur o'quvchiga ijodkorlik, mustaqil fikr, musiqiy obrazni ifodalash qobiliyatlarini beradi. Bu jarayonda o'qituvchining to'g'ri metodologik

yondashuvi, emotsional qo'llab-quvvatlashi va individual yondashuvi hal qiluvchi omillardan biridir.

Shu sababli, fortepiano darslarida faqat texnik bilim emas, balki badiiy ifodaning, musiqiy tilning chuqur anglanishi asosida ishlash zarur. Zero, chinakam musiqiy ijro - bu texnika bilan emas, yurak va tafakkur bilan bajariladigan san'atdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. КБ Холиков. Конструирование потока информации в балансировке разделения познания и поведение абстрактного воздействия на мозг человека. Science and Education 6 (1), 28-34
2. КБ Холиков. Обширные знания в области музыкальных наук Узбекистана и порядка функционального взаимодействия в сфере музыке. Scientific progress 2 (6), 940-945
3. КБ Холиков. Влияние классической музыки в разработке центральной нервной системы. Science and Education 6 (1), 49-56
4. КБ Холиков. Приёмы формирования музыкально теоретический интересов у детей младшего школьного возраста. Science and Education 4 (7), 357-362
5. КБ Холиков. Преобразование новых спектров при синхронном использование методов и приёмов музыкальной культуре. Science and Education 4 (7), 107-120
6. КБ Холиков. Музыка как релаксатор в работе мозга и ракурс ресурсов для решения музыкальных задач. Science and Education 3 (3), 1026-1031
7. КБ Холиков. Место творческой составляющей личности преподавателя музыки и её роль в обучении детей общеобразовательной школе. Science and education 3 (8), 145-150
8. КБ Холиков. Пение по нотам с сопровождением и без него по классу сольфеджио в высших учебных заведениях. Science and education 3 (5), 1326-1331
9. КБ Холиков. Значение эстетического образования и воспитания в общеобразовательной школе. Science and Education 3 (5), 1549-1555
10. КБ Холиков. Модульная музыкальная образовательная технология как важный фактор развития учебного процесса по теории музыки. Scientific progress 2 (4), 370-374
11. КБ Холиков. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. Теоретические особенности формирования музыкальных представлений у детей школьного возраста. Scientific progress 2 (4), 96-101

12. КБ Холиков. Роль электронного учебно-методического комплекса в оптимизации музыкального обучение в общеобразовательной школе. *Scientific progress* 2 (4), 114-118
13. КБ Холиков. Необходимые знание в области проектирования обучения музыкальной культуры Узбекистана. *Scientific progress* 2 (6), 952-957
14. КБ Холиков. Роль педагогических принципов метода моделирования, синтеза знаний при моделировании музыкальных систем. *Science and Education* 3 (3), 1032-1037
15. КБ Холиков. Музыкальное образование и имитационное моделирование процесса обучения музыки. *Science and Education* 3 (3), 1020-1025
16. КБ Холиков. Методы музыкального обучения через воспитание в вузах. *Academy*, 57-59
17. КБ Холиков. проблематика построения современных систем мониторинга объектов музыкантов в сфере фортепиано. *Scientific progress* 2 (3), 1013-1018
18. КБ Холиков. О принципе аддитивности для построения музыкальных произведения. *Science and Education* 4 (7), 384-389
19. КБ Холиков. Своеобразие психологического рекомендация в вузе по сфере музыкальной культуре. *Science and Education* 4 (4), 921-927
20. КБ Холиков. Сложная система мозга: в гармонии, не в тональности и не введении. *Science and Education* 4 (7), 206-213
21. КБ Холиков. Обученность педагогике к освоению учащихся сложным способам деятельности. *Science and Education* 5 (2), 445-451
22. КБ Холиков. Уровень и качество усвоения предмета музыки, закрепление памяти и способности учащихся. *Science and Education* 5 (2), 452-458
23. КБ Холиков. Детальный анализ музыкального произведения. *Science and Education* 4 (2), 1069-1075
24. КБ Холиков. Психолого-социальная подготовка студентов. Социальный педагог в школе: методы работы. *Science and Education* 4 (3), 545-551
25. КБ Холиков. Тенденции строгой и детальной фиксации в музыке. *Scientific progress* 2 (4), 380-385
26. КБ Холиков. Эффективные способы изучения музыкальных элементов в школьном обучении. *Scientific progress* 2 (4), 108-113
27. КБ Холиков. Природа отношений, регулируемых инструментом возбуждения музыкальных эмоций при коллективном пении. *Scientific progress* 2 (3), 1032-1037

28. КБ Холиков. Специальный барьер для заключительного этапа каденции как процесс музыкально-технической обработки произведения. Science and Education 4 (7), 345-349

29. КБ Холиков. Звуковой ландшафт человека и гармоническая структура головного мозга. Science and Education 6 (1), 21-27

30. КБ Холиков. Форма музыки, приводящие к структурной, драматургической и семантической многовариантности произведения. Журнал Scientific progress 2, 955-960